

Yrittäjyys suomalaisissa yliopistoissa: suopeus, suppeus ja suunnan etsiminen

Päivi Eriksson, professori
Kaisa Henttonen, yliopistotutkija, dosentti
Tero Montonen, yliopistotutkija, dosentti

Itä-Suomen yliopisto, kauppätieteiden laitos
Akateeminen yrittäjyys sosiaalisena prosessina -hanke (295958)

Yrittäjyys suomalaisissa yliopistoissa: suopeus, suppeus ja suunnan etsiminen

---

Tiivistelmä

Suomalaisten yliopistojen akateemiset johtajat suhtautuvat yrittäjyyden edistämiseen yliopistoissa suopeasti osana yliopistojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Johtajat tarkastelevat yrittäjyyttä yliopistolla taloudellisen vaikuttavuuden näkökulmasta, johon liitetään yliopistojen kasvava yhteistyö elinkeinoelämän kanssa. Muita sidosryhmiä ja vaikuttavuuden muotoja ei yrittäjyyden yhteydessä painoteta.

Yrittäjyys yhdistetään sekä tutkimukseen että koulutukseen ja yliopiston piirissä tunnustetaan kahdenlaista yrittäjyyttä. Yhtäältä nähdään, että akateemiset yrittäjät pyrkivät kaupallistamaan akateemista tutkimusta ja osaamista. Toisaalta hahmotetaan, että yrittäjämäiset yksilöt tuovat työelämään uudenlaista asennetta ja osaamista. Akateemiseen yrittäjyyteen suhtaudutaan eri yliopistoissa vaihtelevin tavoin, mutta yrittäjämäisen toimintatavan edistämistä osana yliopistokoulutusta kannatetaan laajasti.

Tutkimus perustuu suomalaisten yliopistojen akateemisen ylimmän ja keski johdon kanssa vuosina 2016-2018 tehdyille haastatteluille. Yhteensä 37 henkilön keskimäärin tunnin mittaiset haastattelut käsittelivät yliopistojen yhteiskunnallista roolia, yrittäjyyttä yliopistossa ja yliopistojen tulevaisuutta. Haastatteluissa kysyttiin johtajien henkilökohtaisia näkemyksiä ja kokemuksia näiltä aihealueilta. Tutkimus on osa Suomen Akatemian vuosina 2016-2020 rahoittamaa Akateeminen yrittäjyys sosiaalisen prosessin tutkimushanketta (<https://www.uef.fi/web/ace>). Osatutkimuksen toteuttivat Itä-Suomen yliopiston kauppatieteiden tutkijat ja Turun yliopiston kaupakorkeakoulun yrittäjyyden tutkijat.

Tulosten mukaan suomalaisia yliopistoja leimaa yleinen suopeus yrittäjyyteen ja taloudelliseen vaikuttavuuteen. Yrittäjämäisen asenteen kehittäminen yliopistokoulutuksen keinoin koetaan hyödyllisemmäksi ja vähemmän ongelmalliseksi kuin tutkimuksen ja osaamisen kaupallistaminen. Myönteisyyden keskellä kukin yliopisto etsii omaa suuntaansa yrittäjyyden ja taloudellisen vaikuttavuuden kentällä. Suunnan etsimistä ohjaavat akateemisten johtajien käsitykset elinkeinoelämän toiveista, valtiollan toimista ja yliopistojen strategioista.

2010-luvulla yrittäjyydestä ja taloudellisesta vaikuttavuudesta näyttää tulleen suomalaisille yliopistoille yksi keskinäisen erottautumisen keino. Ehkä juuri tämän vuoksi yliopistot eivät ole kokeneet selkeää tarvetta yhdistää voimia yrittäjyyden ja taloudellisen vaikuttavuuden kentällä, Suomessa tai kansainvälisesti. Vain harvat akateemiset johtajat ovat syvällisesti perehtyneet kansainvälisiin yrittäjyyden ja taloudellisen vaikuttavuuden keskusteluihin ja toimintamalleihin. Suomalaiset yliopistot haluavat laajentaa kansainvälistä toimintaansa, mutta yrittäjyyden rooli jää näissä visioissa avoimeksi.

Yrittäjyys suomalaisissa yliopistoissa

Mitä yrittäjyys tarkoittaa suomalaisissa yliopistoissa? Mitä hyötyä tai haittaa yrittäjyydestä on yliopistoille? Minkälaista yrittäjyyttä yliopistoissa halutaan edistää ja miksi?

Muun muassa näitä kysymyksiä tutkitaan Suomen Akatemian vuosina 2016-2020 rahoittaman Akateeminen yrittäjyys sosiaalisena prosessina hankkeessa (<https://www.uef.fi/web/ace>). Tässä raportoitava osatutkimus perustuu suomalaisten yliopistojen akateemisen ylimmän ja keskijohdon kanssa vuosina 2016-2018 tehdyille haastatteluille.

Yhteensä 37 henkilön keskimäärin tunnin mittaiset haastattelut kohdistuivat yliopistojen yhteiskunnalliseen rooliin, yrittäjyyteen yliopistoissa ja yliopistojen tulevaisuuteen. Haastatteluissa kysyttiin akateemisten johtajien henkilökohtaisia näkemyksiä ja kokemuksia näiltä aihealueilta. Osatutkimuksen toteuttivat Itä-Suomen yliopiston kauppatieteiden tutkijat ja Turun yliopiston kauppakorkeakoulun yrittäjyyden tutkijat.

Yrittäjyys on vaikuttavuutta

Haastatteluissa akateemiset johtajat kuvailivat suomalaisten yliopistojen yhteiskunnallista roolia vaikuttavuuden näkökulmasta. Yliopiston lakisääteisiin tehtäviin liittyen painotettiin tutkimuksen ja koulutuksen vaikuttavuutta. Yrittäjyys yliopistoissa liitettiin koulutukseen ja tutkimukseen, ja erityisesti taloudelliseen vaikuttavuuteen (Kuva 1.). Muita vaikuttavuuden muotoja (esim. sosiaalinen, kulttuurinen, terveydellinen, ekologinen, poliittinen, kansainvälinen ja oikeudellinen vaikuttavuus) ei yrittäjyyden yhteydessä painotettu. Taloudellisella vaikuttavuudella tarkoitettiin yliopiston tuottaman tiedon ja osaamisen hyödyntämistä elinkeinoelämässä.

TUTKIMUKSEN VAIKUTTAVUUS

KOULUTUKSEN VAIKUTTAVUUS

Kuva 1. Yrittäjyys suomalaisissa yliopistoissa

Koulutuksen vaikuttavuudella viitattiin haastatteluissa uuden osaamisen tuottamiseen yhteiskuntaan. Koulutuksen vaikuttavuus toteutuu, kun koulutettavat (perusopiskelijat, jatko-opiskelijat, aikuisopiskelijat) oppivat tieteellisen ajattelutavan ja oman alansa ammatilliset käytännöt, työllistyvät hyvin ja menestyvät työurallaan saamansa koulutuksen avulla.

Tieteellinen vaikuttavuus yhdistettiin korkeatasoiseen akateemiseen tutkimukseen. Haastateltavien mukaan tieteellisen vaikuttavuuden tulisi ensisijaisesti tähdätä asioiden perinpohjaiseen ymmärtämiseen eli perustutkimuksen tekemiseen. Toisaalta akateemisessa tutkimuksessa nähtiin tärkeänä tiedon sovellettavuus ja hyödynnettävyys yhteiskunnassa, myös kaupallisesti.

Akateeminen yrittäjyys: suoraa taloudellista vaikuttavuutta

Haastatteluissa akateeminen yrittäjyys tunnistettiin yhdeksi yrittäjyyden muodoksi yliopistolla. Akateemiseksi yrittäjiksi hahmotettiin pääosin luonnontieteiden, insinöritieteiden ja lääketieteen tutkijat, jotka kehittävät tutkimustulostensa pohjalta uusia kaupallisia sovelluksia. Tutkimustulosten mukana siirtyy osaamista ja teknologiaa yritysmaailmaan. Patentteina, lisensseinä ja uusina yrityksinä toteutuvan akateemisen yrittäjyyden koettiin tuovan suoraa taloudellista hyötyä sitä tekeville yksilöille ja elinkeinoelämälle, mutta ei välttämättä yliopistolle.

Eri yliopistojen motiivit ja mahdollisuudet edistää akateemista yrittäjyyttä ja tutkimuksen kaupallistamista nähtiin hyvinkin erilaisina. Haastattelujen mukaan osa suomalaisista yliopistoista on panostanut paljon resursseja akateemisen yrittäjyyden edistämiseen, osa jonkin verran ja osa ei juuri lainkaan. Toisaalta vain harvat haastateltavat kokivat akateemisen yrittäjyyden yliopistoon täysin sopimattomana tai akateemista ilmapiiriä uhkaavana toimintana. Akateemista yrittäjyyttä ei kuitenkaan koettu pelkästään myönteisenä ja harmittomana, kuten toista yrittäjyyden muotoa eli yrittäjämäistä toimintatapaa.

Yrittäjämäinen toimintatapa: välillistä taloudellista vaikuttavuutta

Yrittäjämäinen toimintatapa sopii johtajien mukaan sekä yliopiston henkilökunnalle että opiskelijoille riippumatta tieteenalasta, tutkintotasosta tai työtehtävistä yliopistolla. Yrittäjämäisesti toimivien yksilöiden kehittämiseen ei liity kohtuuttomia osaamisvaatimuksia eikä asian edistämisestä aiheudu haittaa yksilölle, yliopistolle tai yhteiskunnalle. Tulevaisuuden työelämä edellyttää työntekijöiltä yrittäjämäistä asennetta ja siihen liittyviä taitoja, joita voi oppia myös osana akateemista koulutusta.

Yrittäjämäisen toimintatavan edistämällä suomalaisten yliopistojen johto koki kouluttavansa asenteeltaan oikeanlaisia tulevaisuuden työntekijöitä. Tällainen toiminta yliopistolla oli laajasti hyväksyttyä, koska sen koettiin vaikuttavan välillisesti eli koulutuksen kautta koko yhteiskuntaan eikä pelkästään elinkeinoelämään ja yrityksiin. Yrittäjyyskoulutuksen avulla yliopiston koko henkilökunta ja kaikkien alojen opiskelijat voivat kehittyä yrittäjämäisinä yksilöinä, joille intohimo, asenne ja halu kehittyä työssä ovat keskeisiä ominaisuuksia.

Yrittäjyyden haasteet ja mahdollisuudet yliopistolla

Tutkimukseen osallistuneiden akateemisten johtajien mukaan yliopistot haluavat olla suomalaisen yhteiskunnan keskeisiä toimijoita. Tämän vuoksi yliopistot välttävät nykyään luomasta itsestään kuvaa pelkästään akateemisina instituutioina. Tasapainon löytäminen eri alojen akateemisen vapauden ja yliopiston sidosryhmien toiveiden välillä luo kuitenkin jatkuvia jännitteitä yliopistojen tavoitteisiin ja toimintaan. Vaikuttavuuden osalta luotettavien mittareiden löytäminen on hankalaa, eivätkä samat mittarit välttämättä sovi eri tieteenaloille.

Yrittäjyyden ja taloudellisen vaikuttavuuden tavoittelua ei koettu haastatteluissa helppona eikä myöskään täysin riskittömänä. Haastateltavat kuitenkin kokivat, että yliopistot tekevät paljon töitä integroidakseen yrittäjyyden ja taloudellisen vaikuttavuuden yliopiston lakisääteisiin perustehtäviin eli opetukseen ja tutkimukseen. Tutkimus ja opetus halutaan pitää arvossaan, mutta samalla yritetään etsiä synergioita, joiden avulla voidaan hyödyntää yliopiston koko potentiaali yhteiskunnallisena toimijana.

Akateeminen yrittäjyys: suo siellä, vetelä täällä

Edetäkseen akateemisella uralla tutkijan tulee haastateltavien mukaan yhä enenevässä määrin keskittyä täysimääräisesti korkeatasoisen tutkimuksen tekemiseen. Akateemisella urapolulla tutkijaa palkitaan julkaisuista, mutta ei akateemisesta yrittäjyydestä, joka voidaan kokea jopa akateemista uraa estävänä. Haastateltavien mukaan tällaiset akateemisen yrittäjyyden esteet kumpuavat ministeriön ja yliopistojen rahoitusmalleista, jotka eivät tunnista riittävästi taloudellista vaikuttavuutta. Samalla kuitenkin todettiin, että rahoitusmallien uudistuksilla yliopistot voitaisiin pakottaa liian yksisilmäiseen taloudelliseen vaikuttavuuteen.

Toisaalta rahoitusmallien muuttumisen arveltiin johtavan tutkijoiden lyhytjänteisiin tavoitteisiin, joiden seuraukset eivät ole toivottavia. Nopeiden palkkioiden perässä juoksevan - tai niiden perässä juoksemaan laitetun - tutkijan voi olla houkuttelevaa paneutua taloudellisen vaikuttamiseen perustutkimuksen kustannuksella. Johtajat pohtivatkin, pitäisikö yliopiston ohjeistaa paremmin sitä, kuka ja missä uravaiheessa voi ryhtyä akateemiseksi yrittäjäksi. Osa-aikainen akateeminen yrittäjyys nähtiin myös hankalana silloin, kun yliopiston ja yrityksen työt sekoittuvat.

Yrittäjämäinen kulttuuri ja asenne: toimiva tapa vaikuttaa yhteiskuntaan

Yrittäjämäisen kulttuurin ja asenteen vahvistaminen yliopistolla koettiin myönteisenä mahdollisuutena uusiutua. Keinoja oli käytössä monia: yrittäjyydestä kiinnostuneiden opiskelijoiden yhdistykset, myönteisen yrittäjyyuskuvan luominen sosiaalisessa mediassa ja yhteistyö yritysten kanssa. Yrittäjämäisen toiminnan tuominen sisälle eri alojen omiin opintojaksoihin nähtiin kuitenkin parhaaksi keinoksi vahvistaa yrittäjyysmyönteisyyttä ja edistää työelämässä tärkeitä arvoja kuten itseohjautuvuutta, aktiivisuutta ja vastuunottoa.

Yliopistojen yrittäjyysstrategioita pidettiin keskeisinä keinoina yrittäjämäisen kulttuurin kehittämisessä, koska strategia luo yhteiset pelisäännöt yrittäjyydelle yliopistossa. Haastateltavien mukaan yrittäjämäistä kulttuuria on viime vuosina onnistuttu kehittämään, koska yrittäjyyteen asennoidutaan yleisesti suomalaisessa yhteiskunnassa myönteisemmin kuin ennen. Yrittäjyyttä pyritään esittelemään kaikkien tiedealojen opiskelijoille. Näin varmistetaan, että yliopistokoulutus elää ajassa.

Yrittäjyys tulevaisuuden yliopistossa

Haastateltavat muistuttivat, että suomalaiset yliopistot ovat kautta historian olleet vaikuttavia yhteiskunnallisia toimijoita. Yliopistokaupungit ovat poikkeuksetta olleet taloudellisesti ja sosiaalisesti hyvinvoivia seutukuntia. Samalla todettiin, että kehittyvien yliopistojen tulee pysyä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän muutoksessa mukana ja osallistua vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa uusilla tavoilla. Tämän vuoksi yliopistot eivät voi linnoittautua akateemiseksi kouluttaja- ja tutkimusyhteisöiksi kuten ehkä joskus ennen.

Muutosmyönteisyyden valitessa toivottiin kuitenkin, että tulevaisuuden yliopisto olisi selkeästi akateeminen. Toive tarkoitti, että raha ja tuottavuusajattelu ei saisi liikaa hallita akateemista työtä. Tieteen vapaudelle ja kriittisyydelle pitää olla jalansijaa myös tulevaisuudessa. Tutkimuksen tulee säilyä yliopiston tärkeimpänä tehtävänä ja opetuksen tulee jatkossakin perustua tutkimukseen. Opetus, tutkimus ja vaikuttavuus on kuitenkin saatava parempaan tasapainoon esimerkiksi henkilöstön työprofiileja kehittämällä.

Vahvistuvaa yhteistyötä elinkeinoelämän ja muiden yliopistojen kanssa

Yritysyhteistyön toivottiin vahvistuvan huomattavasti tulevaisuudessa. Erityisesti haluttiin etsiä kontakteja sellaisiin yrityksiin, jotka kokevat hyötyvänsä tieteellisen tutkimuksen tuloksista. Yritysten ja yliopiston välisen yhteistyön avulla haluttiin parantaa kandien, maisterien ja tohtoreiden nopeaa työllistymisestä koulutusta vastaaviin tehtäviin. Parhaimmillaan yritysyhteistyöstä muodostuisi yrittäjämäinen ekosysteemi yliopiston ympärille.

Ammattikorkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi peräänkuulutettiin vahvempaa yliopistojen välistä yhteistyötä. Sitä on jopa haitannut yliopistojen profilointi, johon on liittynyt keskinäistä kilpailua. Haastatteluista kumpusi toive siitä, että yliopistojen yhteistä ymmärrystä yrittäjyydestä ja vaikuttavuudesta tulisi kirkastaa. Yhteisymmärrystä peräänkuulutettiin myös vaikuttavuuden kriteereistä, jotka voisivat ohjata toimintaa ja tuloksellisuutta. Eri yliopistojen intressejä kuvattiin kuitenkin niin erilaisiksi, ettei yhteistä keskustelualustaa tälle aihealueelle ole vielä syntynyt.

Strategiat yrittäjyyden keskiössä – tai sitten ei?

Yliopistojen strategiat kuvaavat yliopistojen vaihtelevia intressejä yrittäjyyden alueella. Akateemisten johtajien mukaan osa yliopistoista on tehnyt erillisen yrittäjyysstrategian, johon mahtuvat erilaiset yrittäjyyden muodot (esim. yksinyrittäjyys, sosiaalinen yrittäjyys ja elämäntapayrittäjyys). Osa yliopistoista painottaa kaikille sopivaa yrittäjämäistä toimintatapaa, usein osana yliopiston yleistä strategiaa. Joissain yliopistoissa strategiset tavoitteet eivät sisällä yrittäjyyttä ja taloudellista vaikuttamista juuri lainkaan. Erilaisia strategisia linjauksia perusteltiin muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriön asettamien yrittäjyys- ja vaikuttavuustavoitteiden puuttumisella ja mitattavuuden hankaluudella.

Johtajien mukaan kansainvälisyys on tulevaisuuden yliopiston strategisessa ytimessä. Ulkomaisia kumppaneita etsitään koulutukseen ja tutkimukseen. Yhteistyöyliopistojen kanssa perustetaan toimipisteitä ulkomaille. Tutkijoiden liikkuvuus monipuolistuu ja lisääntyy. Strateginen kansainvälistyminen ei kuitenkaan kohdennu juuri lainkaan yrittäjyyden ja vaikuttavuuden kysymyksiin, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Akateemisille johtajille ulkomaisten yliopistojen käytännöt ja toimintamallit yrittäjyyden ja taloudellisen vaikuttavuuden aihealueella eivät näyttäneet olevan kovinkaan tuttuja.

Johtopäätöksiä: suopeus, suppeus ja suunnan etsiminen

Tulosten mukaan suomalaisten yliopistojen akateeminen johto suhtautuu yrittäjyyteen yliopistoissa hyvinkin suopeasti. Toisin sanoen, yliopistot haluavat kehittää yrittäjyyden ja yritysysteistyön kautta tapahtuvaa taloudellista vaikuttavuuttaan yhteiskunnassa. Kahdesta tunnistamastaan yrittäjyyden muodosta yliopistot suosivat henkilökunnan ja opiskelijoiden yrittäjämäisen toimintatavan edistämistä. Akateemisen yrittäjyyden osalta sitoutuminen ei ole yhtä selvä; eri yliopistojen johdon näkemykset ovat keskenään hyvinkin erilaisia.

Viimeisen kymmenen vuoden kuluessa yrittäjyydestä ja taloudellisesta vaikutuksesta on tullut suomalaisille yliopistoille yksi profiloitumisen keino muiden joukossa. 2010-luvulla on ollut käynnissä kokeiluvaihe, jossa eri yliopistot ovat tutustuneet yrittäjyyteen eri tavoin, pyrkien hyödyntämään vahvuuksiaan ja mahdollista etulyöntiasemaansa. Kokeiluja on leimannut suunnan etsiminen epävarmuuden vallitessa. Johtajia on askarruttanut erityisesti, miten opetus- ja kulttuuriministeriön mahdollisesti asettamat uudet vaikuttavuusmittarit tulevat ohjaamaan yrittäjyyttä ja taloudellista vaikuttavuutta tulevaisuuden yliopistossa.

Tulosten mukaan suomalaiset yliopistot haluavat edistää akateemisen toiminnan eli koulutuksen ja tutkimuksen kautta syntyvää vaikuttavuutta. Koulutuksessa on panostettu yrittäjämäisen toimintatavan edistämiseen, mistä on tulossa yliopistojen ”luonnollista” toimintaa. Johdon näkemys ja kokemus yrittäjyydestä ja sen suhteesta vaikuttavuuteen on usein hyvinkin suppea ja yksiulotteinen. Yrittäjyyden eri muodot ja niiden muu kuin taloudellinen vaikuttavuus on jäänyt yliopistojen akateemiselle johdolle vielä kirkastumatta.

Yliopistojen yhteinen keskustelu voisi tarjota tuoreita näkökulmia ja edesauttaa valintojen tekemistä tällä aihealueella. Tämä voisi parantaa yrittäjyyden ja vaikuttavuuden johtamista kunkin yliopiston muita tavoitteita kunnioittaen. Nykyistä laajempi aihealueen kansainväliseen keskusteluun tutustuminen voisi auttaa suomalaisia yliopistoja erottautumaan kiinnostavasti. Ei pelkästään keskenään, vaan myös kansainvälisesti.